

Святе Письмо

Філософські
впливи:
Платонізм
Стоїцизм

Філон
Александрійський
Неоплатонізм

Апологети:
Юстин
(бл. 100—165)
Тертулліан
(бл. 160—220)

Александрійська
школа:
Климент
Александрійський
(бл. 145—215)
Оріген
(185—253)

Каппадокійці:
Григорій Назіанзін
(329—390)
Василій Великий
(330—379)
Григорій Нисський
(335—394)

Псевдо-Діонісій
Ареопагіт
(бл. 500)
Іоанн
Дамаскин
(бл. 680—750)

Нападки
нехристиян

Боротьба проти єресей і схизм всередині християнства

Групи, з якими
велася боротьба:

Маркіоніти
Аріани
Донатисти
Несторіани
Монофізити
Пелагіани

Спірні теми:

Гнозис; Канон біблійний
Богорівність Сина
Вчення про таїнства
1 чи 2 природи в Христі
Вчення про благодать

Патристика – одна держава – багато поглядів

Середньовіччя – багато держав – одна точка зору,
(розбіжності абстрактні)

Гностицизм

Гностицизм (грец. gnōsis знання) — релігійно-науковий термін, яким описують різноманітні релігійні течії та вірування у 2-3 століттях, та інколи і у більш ранні періоди.

Гностицизм (від грец. "пізнавальний", "той, хто пізнає"), намагався поєднувати ідеї раннього християнства з ідеями релігій Стародавнього Сходу та античної філософії. Гностичні ідеї були відомі й до християнства - це ідеї містичного пізнання шляхом відкриття, із застосуванням особливих магічних обрядів. Гностики-християни пов'язали це пізнання із спасінням, з моральним удосконаленням, що властиве лише обраним.

Трансцендентний - філософський термін, що означає, в протилежність іманентному, те, що поза межне по відношенню до світу явищ і недоступно теоретичного пізнання.

Трансцендентні бог, душа, безсмертя; недоступні для теоретичного пізнання трансцендентні предмети доступні вірі, що спирається на постулати практичного розуму.

Гностики вчили, що існують три начала: досконале божество, Бог-Творець і початкова матерія. Досконале божество - трансцендентна, істота, абсолют, що виявляє милосердя, любов, добро. Бог-Творець - це старозавітній Ягве. Матерія утворює наш матеріальний світ. Між нею і Богом діють проміжні сили - еони, що уособлюють Логос. До еонів належить й Ісус.

Світ має подвійну будову: добру відповідає зло, світлу-темрява, духу - матерія, душі - тіло, життю - смерть. Ці сторони ведуть боротьбу. Слід розумно обрати істину в цій боротьбі.

Людство, за вченням гностиків, складається з пневматиків (вибрані люди, які володіють гносисом), психіків (люди, які перебувають під владою Деміурга, виконують Закон, але не розуміють його) і хоїків (людей, які перебувають у владі плоті, матеріальних інстинктів і вони приречені на загибель разом із Сатаною).

Отже, для гностиків характерними є:

1. • протиставлення матеріального світу духу, визнання матеріального світу наслідком дій злих сил або помилки Творця, але в жодному разі не творчості Божої;
2. • врятування мирського, тілесного, матеріального неможливе ні за яких умов; буде врятований лише той, хто є обранцем Божим, в душі кого є часточка божественного духу, пневми, світла; розкриття цього духу має відбутися не розумом, а інтуїтивним пізнанням, осяянням;
3. • це осяяння здійснить посередник між Богом і людьми - Христос.

До числа гностиків відносять **Симона із Самарії** (його вважають засновником християнського тлумачення гностицизму), його учня **Менандра** і учня **Менандра - Сатурнина**. Історики християнства засновниками гностицизму називає **Симона Волхва**, самаритянина **Менандру**. Гностицизм розпався на велику кількість сект: **офітів** (які поклонялися змію), **каїнітів** (поклонялися Каїну, що звільнив людей від підлеглості Старого Закону), **сетіан** (поклонялися Сифу-Сету, третьому сину Ноя як прообразу Ісуса), послідовників **Василіда** (виступив у 125 р.), **Валентина** (виступив у 140 р.), **Карпократа** і, нарешті, **Маркіона**, який був яскравим представником цього руху.

Менандр

Маркіон

Соціальною платформою гностиків була соціальна пасивність, консерватизм, примирення з існуючою соціально-політичною дійсністю. Зло - довічне, це властивість матерії. Перебудова світу неможлива, революційний демократизм Ісусового християнства - зайвий. Але дотримуючись вчення про Логос як посередника між Богом і людьми, вони високо цінували Ісусову діяльність.

Середньовічна теологія

1. Схоластика та її періодизація
2. Реалісти та номіналісти
3. Тома Аквінський.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТЕОЛОГІЇ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

- **Теоцентризм – будь-яка проблема розглядається в контексті Бога**
- **Теодицея – вчення, що розв’язує протиріччя між ідеєю Бога і світового зла**
- **Провіденціалізм – принцип, відповідно до якого все у світі є доцільним**
- **Персоналізм – вчення про Бога як абсолютну особистість**

Схоластика

Ще у кінці V — на початку VI ст. склалася система освіти Середньовіччя. В школах викладання будується відповідно до системи "семи вільних мистецтв", але в обмеженому вигляді — трьохдоріжжя, чотирьохдоріжжя. Саме в цих школах зароджується система середньовічної філософсько-теоретичної думки — схоластика (школа). Трохи пізніше, у XII ст., виникають перші університети, на базі яких схоластика набуває класичного виду.

Схоластика — це тип релігійної філософії, для якого характерне принципове панування примату теології над усіма іншими формами пізнання, знання. Витоки схоластики можна знайти у пізньоантичній філософії, насамперед — у Прокла, який абсолютизував дедуктивізм (шукав відповіді на всі питання, виходячи з текстів Платона).

1. Рання схоластика (XI-XII ст.) склалася в умовах становлення феодального ладу в Європі та папської влади Риму; вона повністю перебувала під впливом августинівського платонізму (Ансельм Кентерберійський). В цей період схоластика часто має опозиційний характер, і не тільки завдяки вченням окремих єретиків, а й у принципах окремих визнаних напрямів можна знайти ідеї, що суперечать вченню поборників чистої віри (принципи схоластичного раціоналізму протистоять вченню Петра Дамініані, Ланфранка, Бернара Клервоського та ін.).

1. Між ранньою та пізньою схоластикою виділяють період зрілої схоластики (XII-XIII ст.), яка розвивалася в середньовічних університетах, її центром визнається Паризький університет, де культивувався платонізм, який поступово витіснявся аристотелізмом (Альберт Великий, Фома Аквінський).
2. Пізня схоластика (XIII-XIV ст.) розвивалася під впливом загострення ідейних суперечностей епохи розвиненого феодалізму. Йоан Дунс Скот протиставив інтелектуалізму вчення Фоми Аквінського свій волюнтаризм, відмову від закінченої теоретичної системи на користь індивідуалізму. Розвивається теза про існування двоїстої істини, яка руйнує "гармонію" віри та розуму, затверджену в попередній період розвитку схоластики приматом теології.

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ТЕОЛОГІЇ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

- *Рання схоластика – суперечка про універсалії*
- *Висока схоластика – поєднання аристотелізму і християнської філософії*
- *Пізня схоластика – філософська і релігійна істини мають різне застосування*

Час заснування:
 ● до 12-го ст.
 ● у 13-му ст.
 ● у 14-му ст.

Університети в епоху середньовіччя

- Микола Кузанський
- Вільям Оккам
- Іоанн Дунс Скот
- Майстер Екхарт
- Раймунд Луллій
- Фома Аквінський
- Бонавентура
- Роджер Бекон
- Альберт Великий
- Маймонід
- Аверроес

- П'єр Абеляр
- Ансельм Кентерберійський
- Авіценна
- Іоанн Скот Еріугена
- Августин
- Оріген

	Патристика
	Рання схоластика
	Висока схоластика
	Пізня схоластика

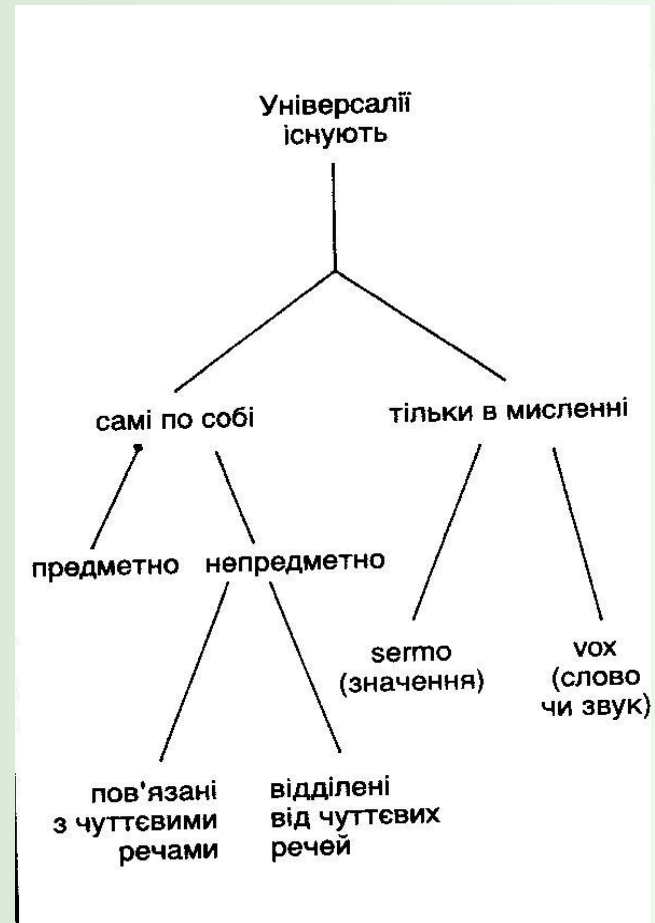

РАННЯ СХОЛАСТИКА (Іоанн Скот Еріугена, „Про поділ природи“)

- - природа, яка творить і не є створена : Бог як творець
- - природа, яка створена і творить : божественні ідеї
- - природа, яка створена і не творить : індивідуальні речі (творіння)
- - природа, яка і не творить, і не створена: Бог у стані спокою припинив творити (кінцевої мети досягнуто)

ПРОБЛЕМА УНІВЕРСАЛІЙ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

- **Універсалії** – загальні родові поняття
- **Реалісти** – вважають, що загальні поняття не менш реальні, як усі одиничні речі (Еріугена, Ансельм Кентерберійський, Фома Аквінський)
- **Номіналісти** – вважають, що реально існують лише конкретні речі, а універсалії – лише в людській свідомості (Росцелін, Оккам)

Реалісти і номіналісти

Ансельм
Кентерберійський
(1033-1109), який був
Кентерберійським
архієпископом,
сформулював знамените
"онтологічне доведення
буття Бога".

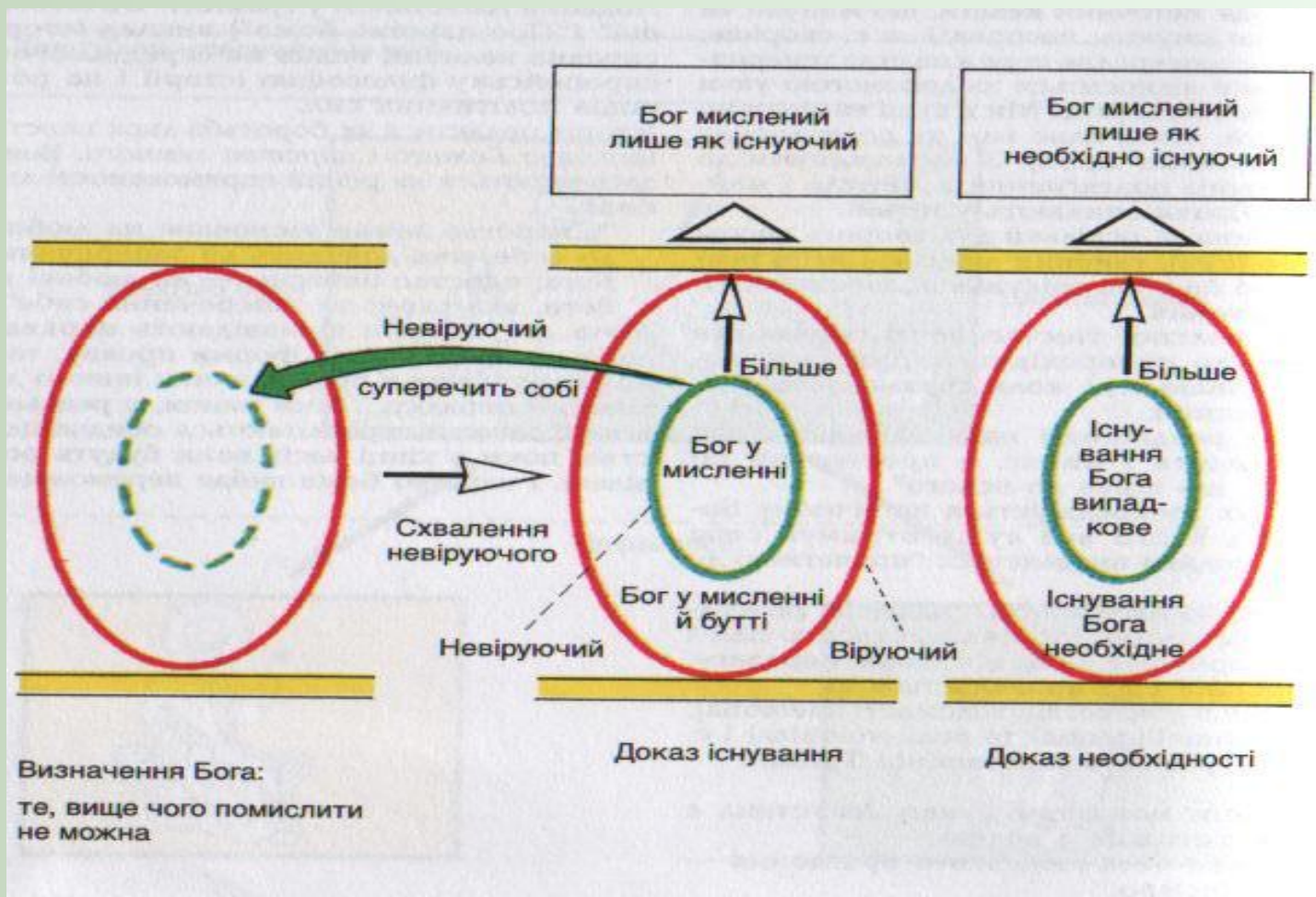

- Ансельм дійшов висновку, що Бог існує, оскільки існує поняття найвищої, максимально досконалої істоти. Дане доведення може набути рис переконливості лише в рамках такої традиції мислення, яка започаткована саме Платоном і Августином — уявлення про об'єктивне існування загальних понять
- Така позиція отримала назву реалізму (оскільки визнається реальним існування "універсалій", чогось загального). Реалізм визнає, що Бог створив ідеальні, загальні, універсальні предмети, від яких утворилися одиничні речі, які порівняно з ідеальними, універсальними мають безліч відмінностей, але сутність яких полягає саме у схожості з універсальними формами, у наближенні до найдовершенішого.

АНСЕЛЬМ КЕНТЕРБЕРІЙСЬКИЙ („Діалог про істину“)

Канонік Росцелін (1050-1120) на противагу реалізму висунув учення номіналізму, що носило опозиційний характер.

1. Полеміка між реалістами та номіналістами стала визначальною для всієї подальшої історії середньовічної філософії.
2. Термін "номіналізм" походить від латинського слова "nomen", що означає «ім'я», «назва». На противагу середньовічному реалізмові, номіналісти вважали, що реально існують лише поодинокі індивідуальні речі, а загальні поняття (т.зв. універсалії) — лише назви, знаки або імена, породжені людським мисленням. Основними представниками цього напрямку були: Дунс Скот, Росцелін, Вільям Оккам.
3. Крайні номіналісти, до яких належав Росцелін /XI -XII ст./, обґрунтовували думку про те, що загальні поняття — це тільки звуки людського голосу; реально існує лише одиничне, а загальне — тільки ілюзія, яка може існувати лише в людському розумі.

1. Полеміка між номіналістами та реалістами проходить через увесь період зрілого середньовічного суспільства, набуваючи то більш різких, то більш прихованих форм компромісу, як так званий "концептуалізм". Позиції останнього були вперше сформульовані видатним мислителем Середніх віків П'єром Абеляром (1079-1142).

2. Характерною рисою абелярівського типу філософствування було повернення до авторитету розуму як інструмента та критерію в пошуках істини. Провідний у філософсько-теологічних пошуках принцип Середньовіччя — підпорядкування розуму вірі, в дослідженнях Абеляра починає трактуватися відмінним від попередників чином — як підпорядковане зрозумілим освіченим та простим людям формам, а не тільки тезовим висловлюванням.

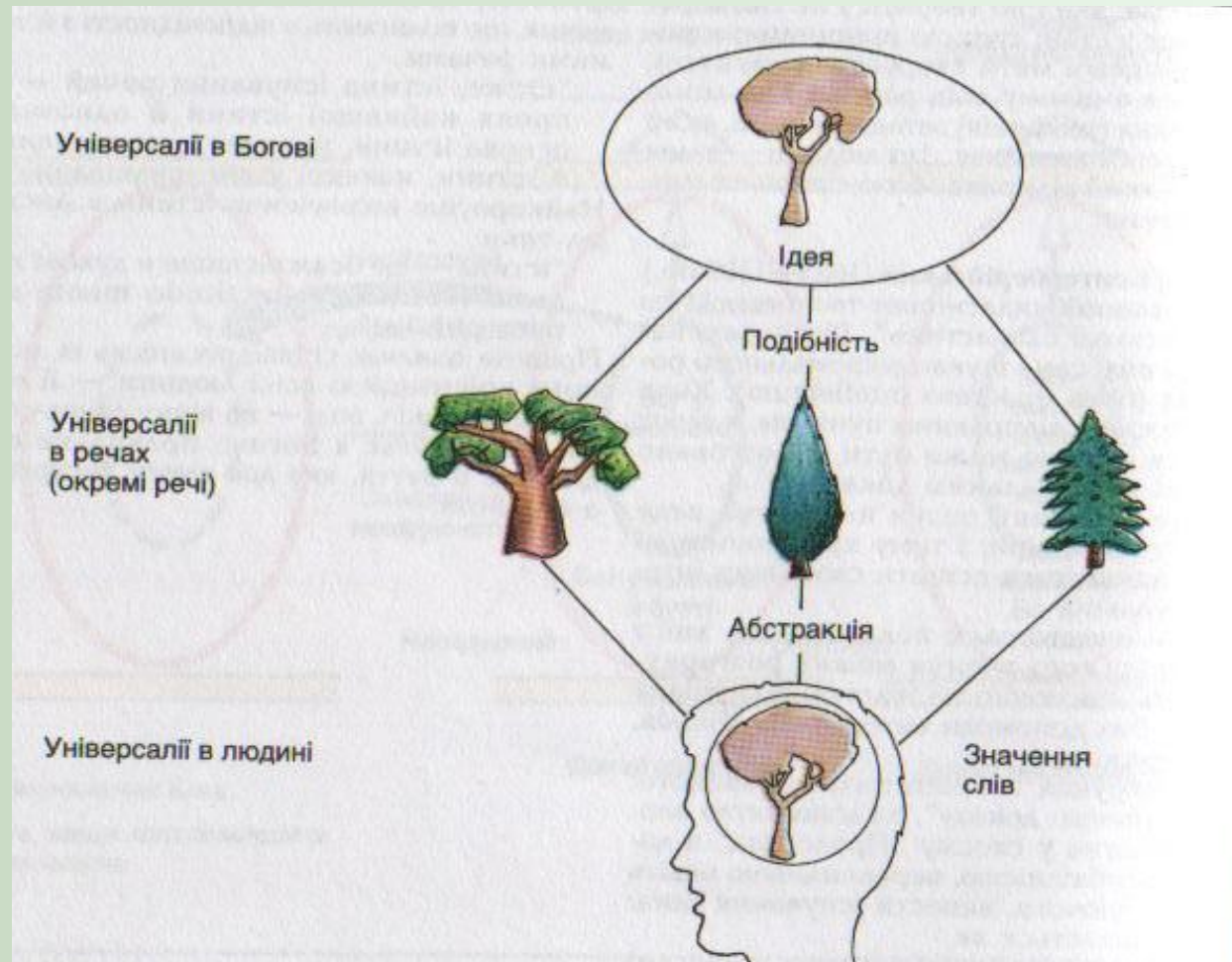

1. Абеляр наполягає на раціонально-доказовому сприйнятті істини, оскільки й необхідно людині не тільки сприймати, а й вміти захищати. Послідовно проводячи раціоналістичний аналіз теологічної літератури, Абеляр знаходить численні суперечності, а то й просто помилки не тільки у авторитетних церковних авторів, а й у самому Святому Письмі. Ці моменти були відображені ним у книзі "Так і ні".
2. Така спроба раціоналістичного захисту християнського вчення призводила до критичного аналізу останнього. Христос витлумачується ним як втілення божественного розуму, тому він дійшов висновку, що необхідно ототожнити поняття "християнин" і "філософ", зрівнявши філософію та теологію.

П"ЄР АБЕЛЯР (номіналізм – концептуалізм)

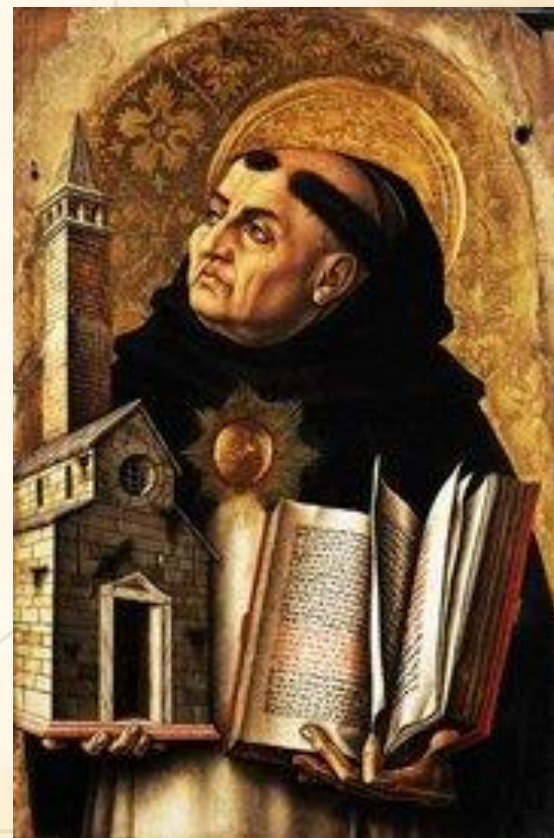

Тома (Фома) Аквінський

Філософія і релігія, згідно з вченням Фоми, мають ряд загальних положень. Положення ці відкриваються як розумом, так і вірою. В тих випадках, коли є можливість вибору, ліпше розуміти, ніж просто вірити. На цьому ґрунтується існування істин розуму ("природного богослов'я"). "Природне богослов'я" — найвищий рівень розвитку філософії. Однак слід завжди пам'ятати, стверджує Фома, що безпосереднє пізнання надприродного неможливе, бо наші можливості обмежені чуттєвістю і розумом, який на неї спирається (тобто природними можливостями). Саме тому він вважає неправомірним "онтологічний аргумент" Ансельма Кентерберійського. Натомість Фома висуває свої п'ять доведень буття Божого. Всі вони мають не прямий, а опосередкований характер.

1. У першому доведенні стверджується: "Все, що рухається, має причиною свого руху щось інше", тобто саморух предметів неможливий, що потребує від нас віри в першодвигун, або в Бога.
2. Друге доведення виходить з Аристотелевого поняття "продуктивної причини". Так само, як і в першому доказі, міркування доводиться до висновку про існування первинної "продуктивної причини", якою і є Бог.
3. Третє доведення виходить з ідеї неможливості допущення випадкового характеру світу. Оскільки світ існує, повинна бути причина, але причин без причин не буває, отже повинна бути абсолютно необхідна причина, якою може бути лише надприродне — Бог.
4. Четверте доведення апелює до факту існування у світі різних ступенів тих або інших якостей. Але в такому разі повинно існувати якесь абсолютне мірило, щодо якого ці різні ступені набувають визначеності як одне. Таким абсолютним мірилом (найвищим і абсолютним ступенем будь-яких якостей) може бути лише Бог.
5. П'яте доведення виходить з Аристотелевого розуміння причинності як обов'язково цілеспрямованої. Але якщо світ причиною обумовлений, то він і цілеспрямований, отже має бути той, хто цілеспрямовує існування світу.

1. філософському підґрунті свого богослов'я Фома спирається головним чином на Аристотеля. У вченні про буття ("метафізиці") він стверджує, що будь-яке буття — і існуюче в дійсності, і тільки можливе — може бути лише буттям одиничних, окремих речей. Фома називає таке буття субстанцією. Основні поняття вчення Фоми — поняття дійсності та можливості. При цьому "матерія" — це "можливість" прийняти форму, а форма є дійсність щодо матерії, що вже прийняла форму.
2. Завдяки цьому поділу, запозиченому в Аристотеля, Фомі вдається дати класичне для схоластики вирішення проблеми універсалій (завершити суперечку між номіналізмом та реалізмом). Бог творить не універсалії чи індивідуальні речі, а матерію та форми. З форм-образів можуть бути створені як універсалії, так і індивідуальні об'єкти в результаті поєднання форми і матерії. Отже, немає значення, чи універсалії, чи індивідуальний предмет вважаємо ми першим, бо вони витікають з форм-образів, які творить лише Бог.

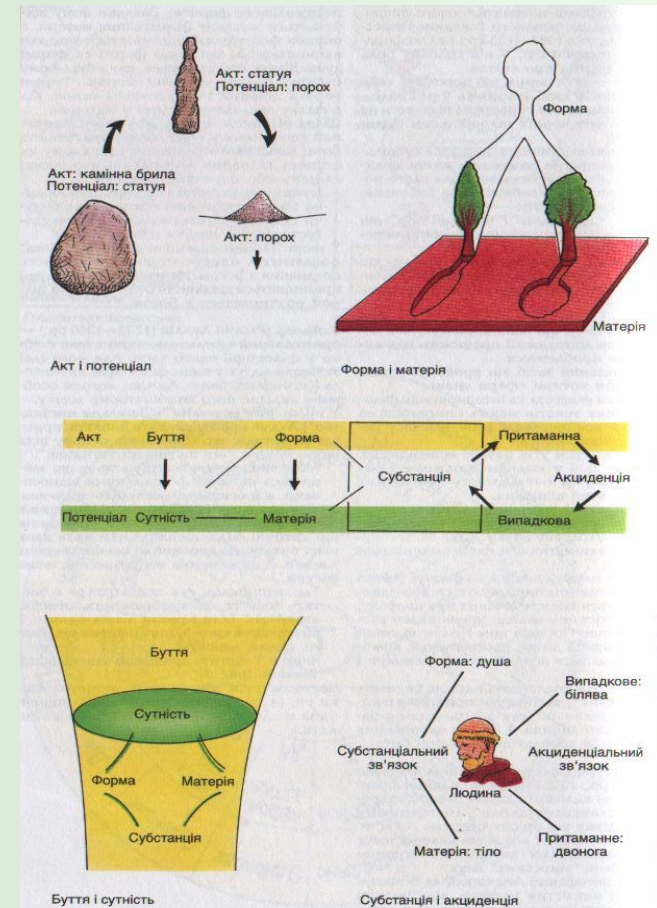

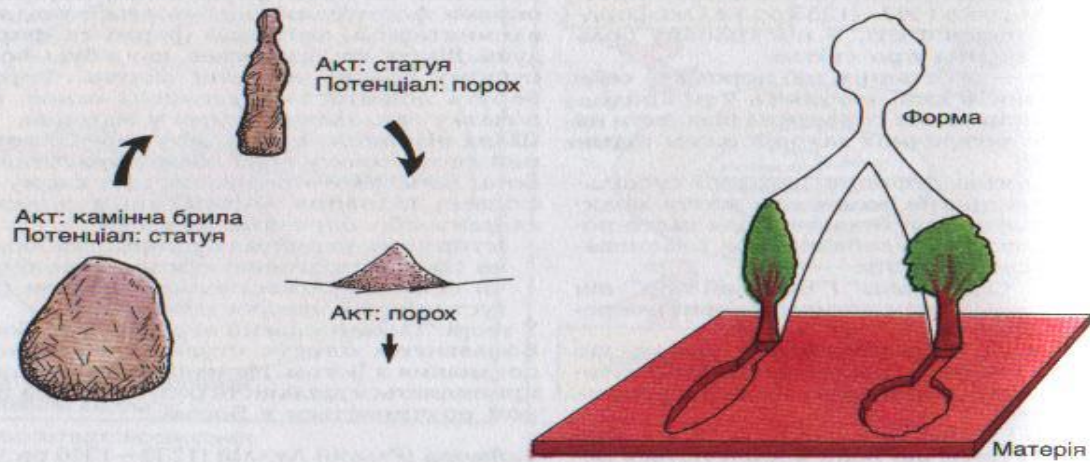
1. Згідно з Фомою матерія не може існувати окремо від форми, проте форма може існувати окремо від матерії у вигляді образів. Це означає, що ніщо матеріальне не може існувати незалежно від вищої форми чи Бога, а також що Бог — істота чисто духовна. Тільки для тілесних речей природного світу необхідне поєднання форми з матерією.
2. Вчення Фоми Аквінського дістало назву томізм. Дане вчення у формі неотомізму і досі є офіційною католицькою доктриною.

ВИСОКА СХОЛАСТИКА (ФОМА АКВІНСЬКИЙ - „Сума теології“, „Сума проти язичників“, „Питання“)

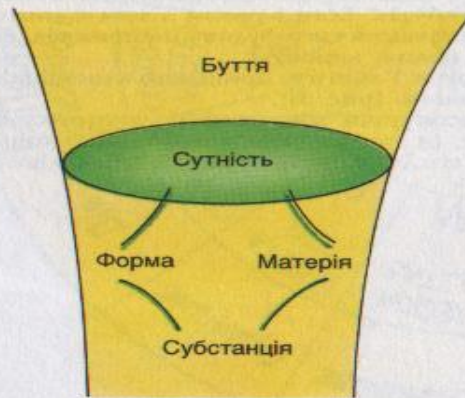
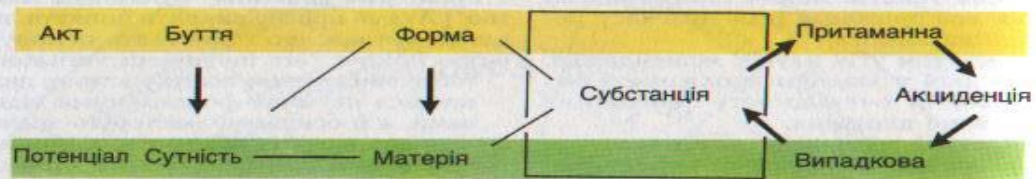
- віра і розум не можуть суперечити одне одному, бо обоє походять від Бога, хоча розрізняються методами;
- одкровення повідомляє людині істини, котрі є необхідними для спасіння, але завжди залишається простір для самостійного дослідження речей;
- Існує докорінна відмінність між дійсністю і можливістю;
- Істина – це відповідність речі й розуму

Акт і потенціал

Форма і матерія

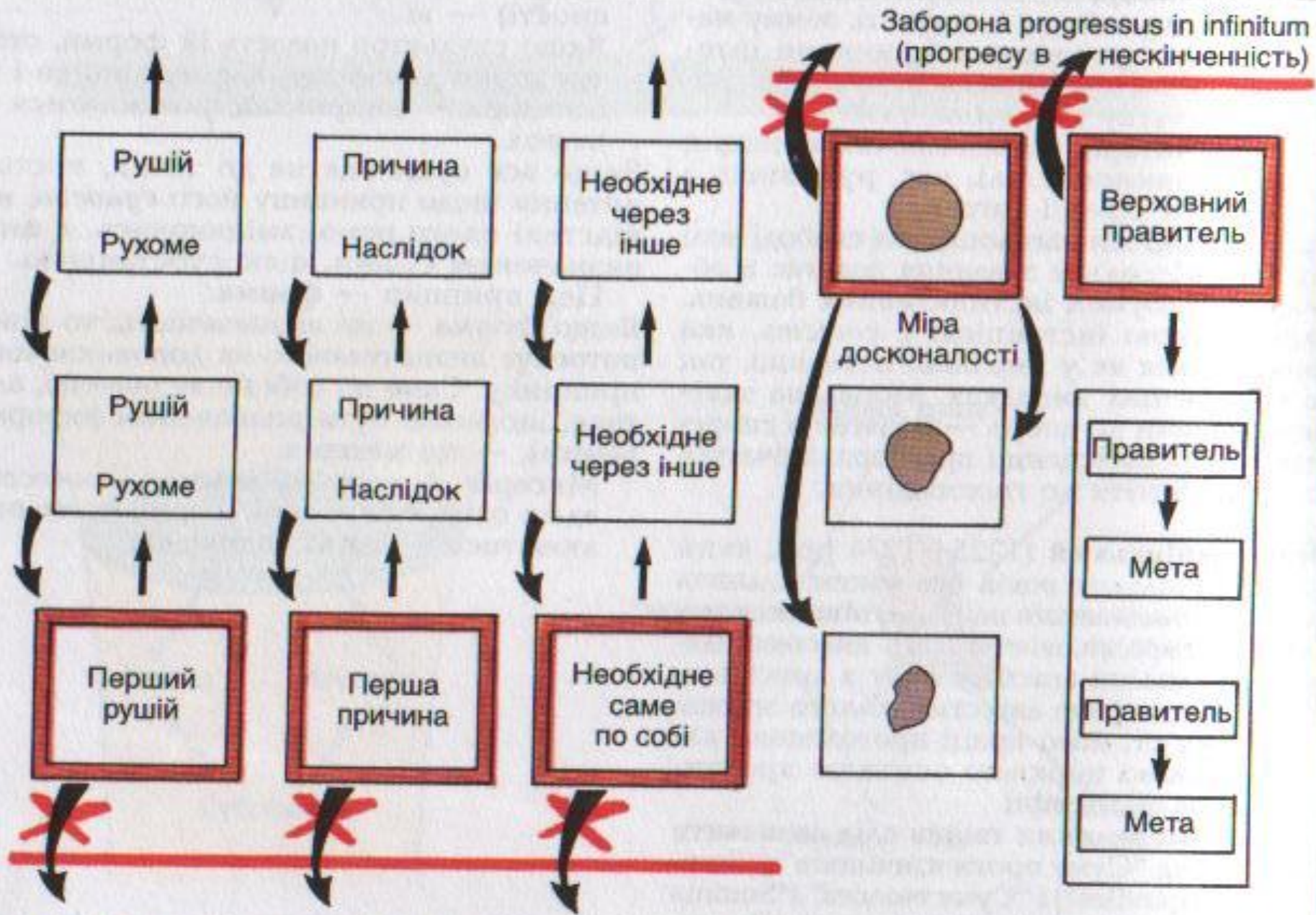

Буття і сутність

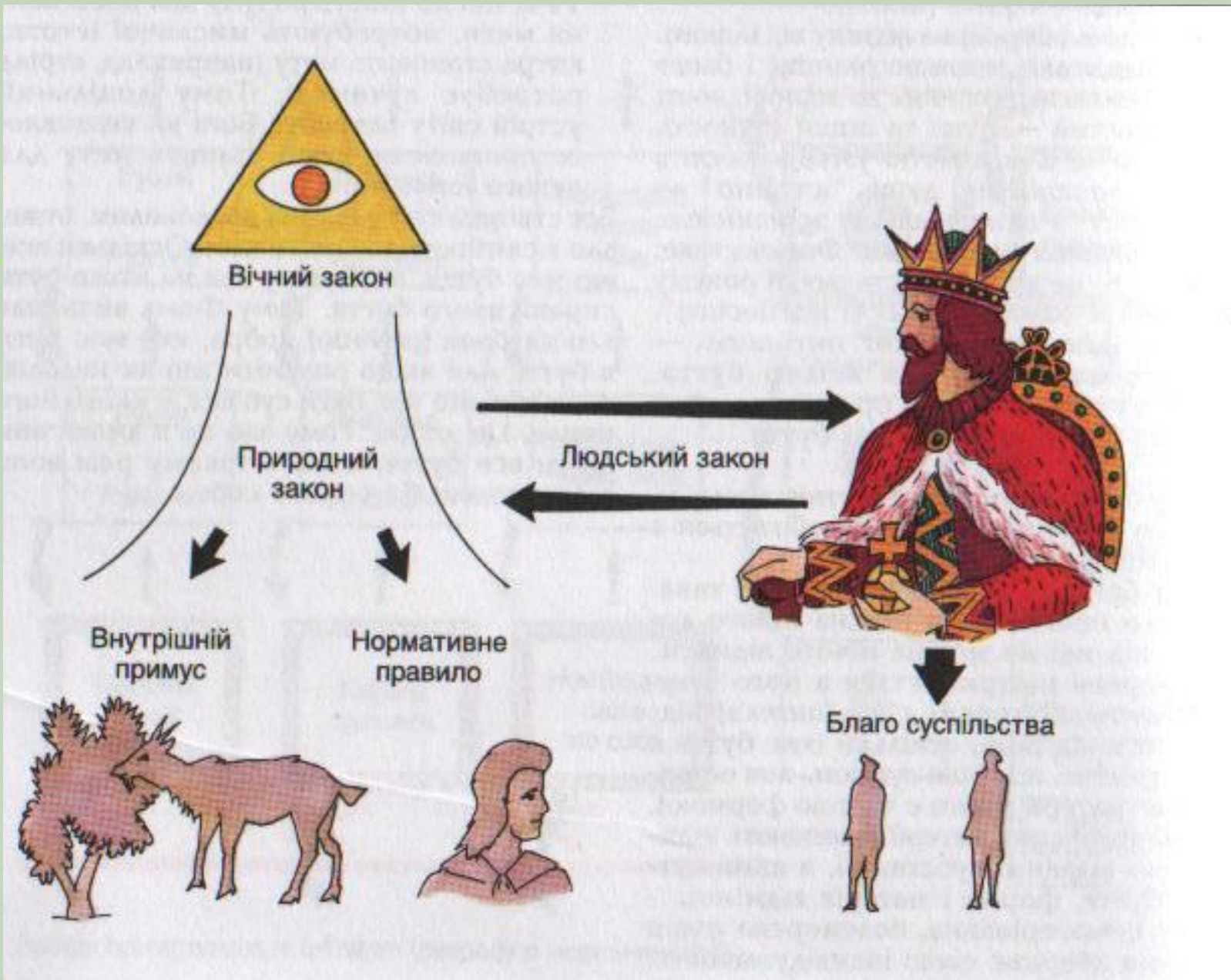
Субстанція і акциденція

Заборона regressus in infinitum (регресу в нескінченність)

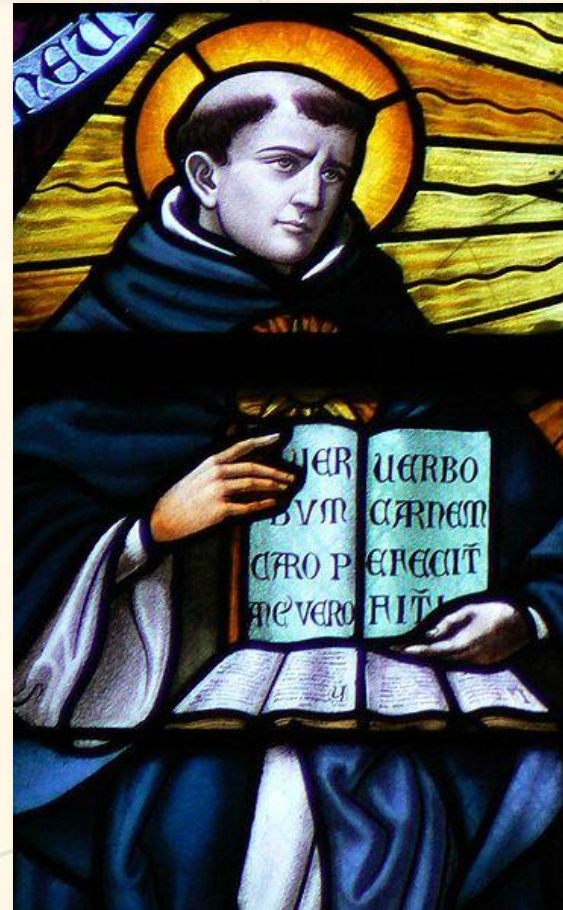
Герменевтика

1. Герменевтика (від грец. ερμηνεύειν — тлумачити) — у первісному значенні — напрям наукової діяльності, пов'язаний з дослідженням, поясненням, тлумаченням філологічних, а також філософських, історичних і релігійних текстів. У давньогрецькій філології та філософії — з тлумаченням Біблії, екзегезою; у протестантських теологів — з інтерпретацією священних текстів у їх полеміці з католицькими богословами.
2. Герменевтика є допоміжною дисципліною тих гуманітарних (і насамперед історичних) наук, які займаються писемними пам'ятками (історії літератури, історії філософії, історії релігієзнавства, мовознавства та ін.). У ХХ ст. набуває ширшого значення як метод, теорія чи філософія будь-якої інтерпретації.
  - Принципи герменевтики в церковних проповідях:
  - Буквальне тлумачення;
  - Історична відповідність;
  - Принцип єдиного значення;
  - Контекст;
  - Лексика;
  - Граматика;
  - Паралельні посилання.

1. Існують різні теорії щодо виникнення, дехто бачить кабалістичне походження, дехто християнське. Теоретичним фундаментом герменевтики кінця ХХ ст. стали твори Мартіна Гайдеґґера.
2. Основи герменевтики як загальної інтерпретації закладені протестантським теологом, філософом і філологом Ф. Шлейєрмахером (1768—1834). В. Дільтей (1833—1911) розвивав герменевтику як методологічну основу гуманітарного знання, акцентуючи увагу на психологічному аспекті розуміння; основою герменевтики.
3. М. Гайдеґґер (1889—1976) онтологізував герменевтику: з мистецтва тлумачення, з методу інтерпретації історичних текстів.

ОСНОВНІ РИСИ ТЕОЛОГІЇ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

- антропоцентризм – принцип, відповідно до якого людина є завершенням еволюції світобудови і головною категорією філософствування;*
- пантеїзм – принцип розуміння Бога як безособового начала, яке розчинене у світі і спонукає його до розвитку;*
- гуманізм – принцип, відповідно до якого людина, її вільний творчий розвиток є вищою цінністю світобудови;*

- **ГЕРМАНСЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ** (Альбрехт Дюрер, Ієронім Босх, Пітер Брейгель)

- *Містицизм - віра домінує над розумом, містичне – первинне, логічне – вторинне, Бог є більше реалістичним, ніж людина.*

- *Фаталізм – спостереження глибинних недосконалостей і вад людини, вихід із потойбічних сил.*

- **РОМАНСЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ**

- (Данте, Джотто, Леонардо да Вінчі, Рафаель, Тиціан)

- **Висування на перший план художньої творчості як діяльності, що найбільш адекватна людині.**
- **Домінування творчого начала над пізнавальним.**
- **Універсалізація людської сутності.**

*“ФІЛОСОФІЯ, АБО ЛЮБОВ ДО МУДРОСТІ,
СКЕРОВУЄ УСЕ КОЛО ДІЛ СВОЇХ ДО ТІЄЇ МЕТИ,
ЩОБ ДАТИ ЖИТТЯ ДУШУ НАШОМУ,
БЛАГОРОДСТВО СЕРЦЮ, СВІТЛІСТЬ ДУМКАМ,
ЯК ГОЛОВІ ВСЬОГО. КОЛИ ДУХ ВЕСЕЛИЦ,
ДУМКИ СПОКІЙНІ, СЕРЦЕ МИРНЕ, - ТО Й УСЕ
СВІТЛЕ, ЩАСЛИВЕ, БЛАЖЕННЕ. ОЦЕ І Є
ФІЛОСОФІЯ.*

Г. СКОВОРОДА

Теологія КИЇВСЬКОЇ РУСИ

НАЙБІЛЬШ ВІДОМІ ФІЛОСОФСЬКІ ТВОРИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

ІЛАРІОН

“СЛОВО ПРО ЗАКОН І БЛАГОДАТЬ”

ДАНИЛ ЗАТОЧНИК

“УСПЕНСЬКИЙ ЗБІРНИК”, “”

КИРИЛО ТУРОВСЬКИЙ “ СЛОВО”, “МОЛІННЯ”,

ФЕОДОСІЙ ПЕЧЕРСЬКИЙ “СЛОВО ПРО ТЕРПІННЯ ТА КОХАННЯ”, “”

ВОЛОДИМИР МОНОМАХ “ПОВЧАННЯ”

БОРИС

“ЖИТІЯ”

ДАНИЛ ПОЛОМНИК

“ХОДІННЯ”

“ПОВІСТЬ МИНУЛИХ ЛІТ”

“ПЕЧЕРСЬКИЙ ПАТЕРИК”

ІОАНН ДАМАСКІН

“ДЖЕРЕЛО ЗНАНЬ”

ІОАНН БОЛГАРСЬКИЙ

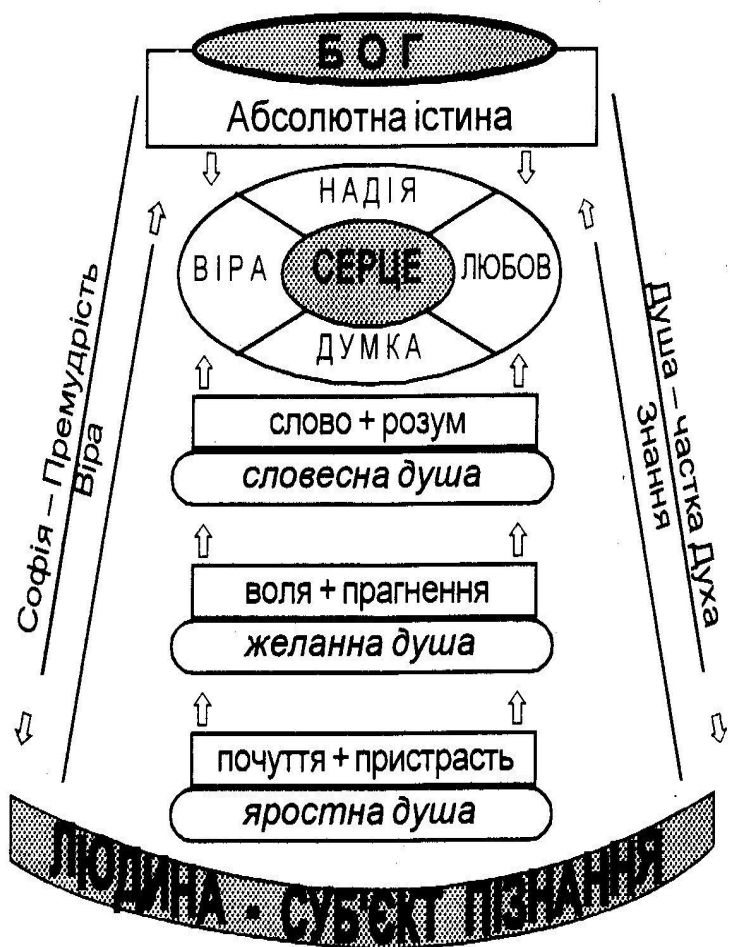
“ШЕСТИДНІВ”

Основні риси теології Київської Русі

- Мислення не схильне до абстрактного теоретизування
- Теологія має екзистенціально-антропологічні риси
- Філософія - це любов до мудрості, істинна мудрість - це Бог
- Пізнавальна діяльність проходить через серце (кордоцентризм)
- Філософія та теологія ґрунтується на біблійно - історичній тематиці
- Етичність та праксеологічність

Теологічні проблеми в Київській Русі

1. Світ створений Богом з нічого за допомогою Слова.
2. Людина є вершиною всього живого, складається з духовної і тілесної природи, покликана наближати себе і світ до Бога.
3. Всесвіт – арена боротьби Добра і Зла.
4. Суть і мета історії – вдосконалення людини, наближення її до Бога, отримання спасіння в час “Третього творення”

Літературні джерела українського Передвідродження

- Українські літературні видання - "Лествица" (1443), "Златоуст" (1474), "Києво-Печерський патерик" (1462), збірники "Ізмарагд", "Четья", "Бчола", твори Климента Смолятича, Кирила Турівського, митрополита Іларіона, Григорія
- Перекладна література - "Старий Заповіт", "Троянська війна", "Сказання про індійське царство", "Житіє Олексія, чоловіка Божого", "Логіка Авіасафа", "Промова Мойсея Єгиптянина", "Аристотелеві врата", "Шестикрил", "Космографія", "Логіка"

Основні філософські ідеї Передвідродження

1. Дуалізм поглядів на природу - Велика боротьба
2. Основні моральні цінності - справедливість, простота і поміркованість, злочинності - скупість, заздрощі, боягузтво, зазіхання на чуже.
3. Стосунки між людьми мають основою розум, а не силу.

**Реформаційні ідеї діячів Острозької академії (Х.
Фіلالет, Г.Смотрицький, І Вишенський, К.
Острозький)**

- 1. Основна мета – спрямувати віруючих на особисте переживання і внутрішнє осмислення Св. Писання**
- 2. Основна ідея – протиставити Бога і світ, Бога і людину, покінчити з пануванням церковної ієрархії в суспільстві, утвердити ідею спасіння особистою вірою.**
- 3. Пошук і утвердження в собі Божественної істини є єднанням з Богом через “життя в істині”.**
- 4. Люди наділені рівними і однаковими можливостями для розкриття в собі Божественної істини, воно не залежить від соціального статусу індивіда**
- 5. Кожен володіє правом на свою віру і церкву, але ніхто не володіє правом на духовну істину.**

Вступ

“Реформація і Контрреформація”

РЕФОРМАЦІЯ І КОНТРЕФОРМАЦІЯ В ЄВРОПІ

© ЗАТ "Інститут передових технологій", 2005 р.
© О.В. Бардін, 2005 р.

Собор Святого Петра у Римі

- Кордони Священної Римської імперії та інших держав у другій половині XVI ст.
  - Головні центри культури Відродження
  - Женева** Головні центри реформаційного руху
  - 1534 Роки офіційного впровадження протестантського віросповідання
  - Території поширення протестантських віросповідань:
  - лютеранства
  - кальвінізму
  - англіканства
  - Території, де панувала католицька церква
  - Території поширення православ'я
  - Території панування ісламу
- Штриховками позначено райони співіснування та боротьби різних релігійних напрямів
- Заснування "Товариства Ісуса" або ордену єзуїтів (1534 р.)
  - Трієнський собор (1545 – 1563 рр.); початок заходів щодо зміцнення авторитету католицької церкви
  - Берестейська унія (1596 р.) – об'єднання католицької та православної церков під зверхністю папи Римського на території Речі Посполитої, утворення греко-католицької церкви
  - Мадрид** Головні центри Контрреформації

© ЗАТ "Інститут передових технологій", 2005 р.
© О.В. Бардін, 2005 р.

© ЗАТ "Інститут передових технологій", 2005 р.
© О.В. Бардін, 2005 р.

© ЗАТ "Інститут передових технологій", 2005 р.
© О.В. Бардін, 2005 р.

© ЗАТ "Інститут передових технологій", 2005 р.
© О.В. Бардін, 2005 р.

© ЗАТ "Інститут передових технологій", 2005 р.
© О.В. Бардін, 2005 р.

Радикальна Реформація Томаса Мюнцера

- У містах Німеччини з'явилися проповідники, які закликали людей жити так, як написано в Євангелії: **“І всі віруючі були разом, і мали все спільне: і продавали свої володіння та будь-яку власність, і роздавали всім, за їхніми потребами”**. Прихильників цих ідеалів майнової та соціальної рівності називали **анабаптистами** (перехрещенцями). Одним із найвідоміших проповідників ідеалів анабаптистів **Томас Мюнцер** (бл. 1490—1525). Він закликав народ підняти меч проти панів і встановити силою на землі Царство Боже.
- **Ідеї Мюнцера у Німеччині підтримала**
- **більшість найбідніших верств населення. Селянська війна 1524-1526 скінчилася поразкою.**

Який напрямок протестантизму був поширений в Швейцарії у XVI ст.?

- а) лютеранство;
- б) кальвінізм;
- в) цвінґліанство;
- г) пресвітеріанство.

Кого з цих осіб називали “женевським Папою”?

а)

Мартін Лютер

б)

Томас Мюнцер

в)

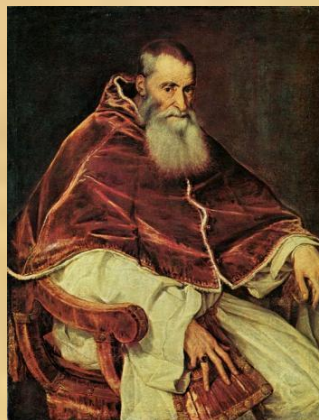
Жан Кальвін

г)

Ігнатій Лойола

д)

Папа Павло ІІІ

Хто з цих осіб створив чернецький орден
“Товариство Ісуса”?

а)

Мартін Лютер

б)

Томас Мюнцер

в)

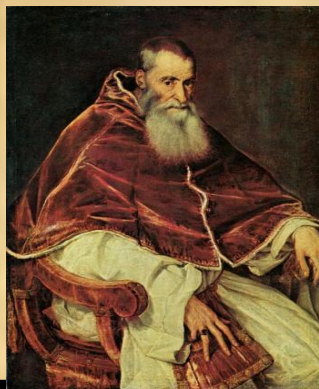
Жан Кальвін

г)

Ігнатій Лойола

д)

Папа Павло III

Один із прихильників Реформації стверджував, що треба старанно працювати заради нагромадження багатства. Хто розбагатів, той “Божий обранець”, йому забезпечена дорога в Рай; якщо ж людина зазнає збитків і невдач у справах, виходить, Бог прирік її на пекельні муки.

Яку церкву заснував автор цього ствердження?

а) лютеранську

г) пресвітеріанську

б) кальвіністську

д) православну